

Такриз

ба автореферати диссертатсияи Хушматов Намоз Раҳмонович дар мавзуи «Таҳлили маъноиву сохтори концепти “Одоб” дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» барои дарёфти дараҷаи илми номзоди илми филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.20. - Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ.

Ба омӯзиши масъалаҳои шинохти илми забоншиносӣ, хусусан таҳлили сохтор ва маъноии концептҳои гуногун соҳаи охири олимони хориҷӣ, аз қабили П. Браун ва С. Левинсон, Г. Каспер, Р. Лакофф, Р. Уоттс, К. Кристи, Л. Кинг, Я. Камичек, В.И.Карасик, В.А.Звегинсев, А.Вежбитская, А. Харчарек ва дигарон машғул шудаанд. Дар забоншиносии тоҷик дар даҳсолаи охири таваҷҷуҳ ба таҳқиқи пажӯҳиши концептҳо ҳам аз нигоҳи забоншиносии муқоисавию шинохтӣ (когнитивӣ) ва ҳам забоншиносии фарҳангиву қавмӣ хеле зиёд гардида, дар ин замина муҳаққиқон П.Чамшедов, М.Т. Ҷабборова, Нағзибекова М.Б., С. Ҷаматов, Д. Искандарова, Х. Шанбезода, З.Мухторов, Ф. М. Турсунов, С. Қ. Матробиён ва дигарон корҳои зиёд ба анҷом расонидаанд. Дар баробари ин, дар самти забоншиносии шинохтӣ (когнитивӣ) рисолаҳои илмӣ доир ба концептҳои гуногун аз ҷониби муҳаққиқон М. Давлатмирова, М. Маҳмудзода, Д. Азиззода, С. С. Раҳимӣ, З. Мирзоева, М. М. Имомзода, Н. Раҳмонова, Н. К. Бойматова, Ш. Фозилова, Ф. Х. Аҳмедова, Х. Х. Қурбонова, Р. Ҷӯраева, Н. Каримова, С. Эшнӣёзова ва дигарон ҷимоя шудаанд.

Дар даврони муосир таваҷҷуҳи баланди забоншиносон ба масъалаҳои муоширати байнифарҳангӣ ва таъсири мутақобилаи намоёндагони ҷомеаҳои гуногуни забониву фарҳангӣ мушоҳида мегардад ва ин таҳқиқоти амиқи шаклҳои гуногуни рафтор, аз ҷумла, категорияи одобрӣ, ки барои муошират муҳим арзёбӣ мегарданд, талаб мекунад. Аз ин ҷиҳат, омӯзишу пажӯҳиши концепти одобрӣ, ки як рӯкни асосии фарҳанги мардумони гуногуни дунё махсус меёбад, аз нигоҳи забоншиносии шинохтӣ (когнитивӣ) ва муқоисаи забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ муҳимияти қарор ташкил медиҳад. Омӯзиш ва таҳқиқи ҳаматарафаи концепти одобрӣ ба манфиати қарор буда, дар инкишофи забоншиносии тоҷик метавонад таҳаввулоти ҷиддиеро ба бор оварад.

Омӯзиш ва таҳқиқи ҳаматарафаи ин масъала ба манфиати қарор буда, дар инкишофи забоншиносии тоҷик метавонад таҳаввулоти ҷиддиеро ба бор оваранд. Бинобар ин, таҳлили маъноиву сохтори концепти “Одоб” мавриди назар муҳим ва саривақтӣ ба шумор рафта, рисолаи ба анҷом расонидаи унвонҷӯ Хушматов Намоз Раҳмонович дар мавзуи «Таҳлили маъноиву сохтори концепти “Одоб” дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» мавзуи актуалӣ мебошад.

Мубрамияти таҳқиқоти мазкур аз омилҳои зерин бармеояд:

- боло рафтани нақши муоширати байнифарҳангӣ бо назардошти ҳамкориҳои байналхалқӣ;

- ивазшавии нақши муошират ва дарки он ҳамчун раванди самараноки ҳамкориҳо дар шароити бархурди тамаддунҳо;

- ташаккули талабот ба сифати равобити байнифарҳангӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ;

- рушди масъалаҳои муоширати байнифарҳангӣ ва таъсири мутақобилаи онҳо зимни ниёз ба дониستاني хусусиятҳои этникии одоб ва рафтори муаддабона аз тарафи намояндагони фарҳангҳои бегона.

Аз ин ҷиҳат, омӯзиши пажӯҳиши концепти одоб, ки як рӯкни асосии фарҳанги мардумони гуногуни дунё маҳсуб меёбад, аз нигоҳи забоншиносии шинохтӣ (когнитивӣ) ва муқоисаи забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ мубрамияти корро ташкил медиҳад.

Диссертатсия аз муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, 2 боб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот ва феҳристи адабиёт иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 165 саҳифаи хуруфи компютерӣ иборат мебошад.

Дар муқаддимаи диссертатсия роҷеъ ба мубрамии мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи таҳқиқи мавзӯи илмӣ, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо (лоиҳаҳо), мавзӯҳои илмӣ, мақсади таҳқиқот, вазифаҳои таҳқиқот, объекти таҳқиқот, мавзӯи таҳқиқот, асосҳои назариявии таҳқиқот, заминаҳои эмпирикӣ, пойгоҳи таҳқиқот, навгонии илмии таҳқиқот, нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот, тасвир ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия, интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия маълумот дода мешавад.

Дар боби якуми диссертатсия, ки «Забон ва фарҳанг дар раванди равобити байнифарҳангӣ» номгузорӣ шудааст, масъалаҳои назариявӣ ва методологии мавзӯ баён гардидаанд, ки дар раванди таҳқиқот ба асос гирифта шудаанд. Дар боби мазкур доир ба усулҳои нави таҳқиқи равобити забону фарҳанг дар забоншиносӣ, сохтори концепт, забону фарҳанг ва тафаккури миллӣ, асосҳои маърифатии омӯзиши робитаи забон ва фарҳанг, шинохти мафҳуми фарҳанг, нақши фарҳанг дар ташаккули тафаккури умумии забониву фарҳангӣ, ташаккули концептҳои миллӣ дар тасвири забонии ҷаҳон ва муошират ҳамчун нави ҷаҳонияти иҷтимоӣ маълумот дода мешавад. Вобаста ба масъалаҳои мавриди таҳқиқ боби мазкур аз 4 фасл мурағаб шудааст.

Дар боби дуюм «Таҳлили муқоисавии мазмуни байнифарҳангии концепти «одоб/ politeness» дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» тамоми хусусияҳои концепти «одоб» дар тасвири забони мардуми тоҷик ва «politeness» дар тасвири забони мардуми англис, бахусус дар тасвири муқаррарӣ (хамарӯза) ва тасвири илмии ин мардумон, ки мақоми махсус доранд, мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст. Боби мазкур 5 фасро дар бар мегирад.

Дар қисмати хулоса муҳаққиқ андешаҳои худро ҷамъбаст намуда, самтҳои асосии таҳқиқотро нишон додааст.

Дар баробари дастовардҳои хуби илмӣ, дар автореферат, ба назари мо, баъзе норасоӣҳо ба мушоҳида мерасанд, ки зикри ҷанде аз онҳоро барои беҳбудии кор зарур мешуморем:

1. Дар рисола баъзан ҳатогиҳои техникӣ дида мешавад (саҳ. 10, 11, 20, 21).
2. Автореферат аз иштибоҳоти услубӣ имлоӣ ҳолӣ нест (саҳ. 5, 7, 10).

Бе шубҳа, камбудии зикршуда, ҷузъӣ буда, ҳеҷ гоҳ наметавонанд мундариҷа ва арзиши илмӣ таҳқиқотро коста гардонанд.

Дар асоси гуфтаҳои боло метавон ба чунин натиҷа расид, ки кори таҳқиқоти Хушматов Намоз Раҳмонович дар мавзӯи «Таҳлили маъноиву сохтори концепти «Одоб» дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» кори ба анҷом расида мебошад. Таҳқиқи аиҷомдодашуда дар мавзӯи «Таҳлили маъноиву сохтори концепти «Одоб» дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» ба талаботи Комиссияи олии атестатсионии назди Президенти Ҷ.Т. доир ба таҳияи рисолаҳои номзадӣ ҷавобгу буда, муаллифи онро барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзадӣ илми филология аз рӯи ихтисоси 10.02.20. - Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ сазовор доништан мумкин аст.

Муқаррир:

Мудири кафедраи забонҳои хориҷии
факултети забонҳои Осиё ва Аврупо
н.и.ф., дотсент

Имзои Ҷ.Ш. Маҳмадҷо Дасдикмекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон

06.06.2023

Маҳмадов Ҷовидон Шарифович

Тавқиев Эмомали Шодихонович